

Губін К. Г.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ

Незважаючи на реформи останніх років, поки що зарано говорити про успішне завершення процесів формування правової економіки в Україні. Значною мірою це пов'язано із особливостями української системи формування доходів, яка створює перешкоди для розбудови правової економіки.

В розвинених країнах механізми формування доходів спрямовують зусилля людей переважно на створення вартості, а не її перерозподіл. Тобто, щоб добре заробляти, зазвичай треба віддавати суспільству щось корисне. Саме еквівалентність обміну призводить до того, що більшість працюючих людей не перерозподіляють, а примножують суспільне багатство, аби забезпечити власний добробут. В результаті виграють як окремі індивіди, так і суспільство у цілому.

Більшість механізмів необґрунтованого збагачення в розвинених країнах унеможливлено та зруйновано на законодавчому рівні, на рівні моралі та ділової етики. Водночас ефективно працюють правоохоронні органи. Аби колись те саме можна було б сказати про Україну, необхідно ще дуже багато зробити, але з чогось треба починати.

На наш погляд, передовсім слід боротися з можливостями необґрунтованого збагачення. Адже саме вони підтримують існування прошарку осіб, що створюють перешкоди для розбудови правової економіки, зокрема всіляко гальмують та розмивають антикорупційні реформи.

Наприклад, якщо інтенсифікація маркетингових зусиль, підвищення якості продукції чи зниження її собівартості в Україні не такі вигідні, як налагодження неформальних зв'язків із політиками чи держслужбовцями задля участі у перерозподілі державної власності, отримання преференцій від держави, створення неконкурентних бар'єрів для інших підприємців, то для частини підприємців, політиків та держслужбовців формування правової економіки означатиме втрату величезних доходів та, можливо, покарання.

Або, якщо за бездіяльності чи навіть сприяння владних структур, сформовано монопольне становище на певному ринку або задешево експлуатуються надра, то розвиток правової економіки покладе край отримуваним на цій основі наддоходам підприємців та корумпованих чиновників.

Задля боротьби з механізмами необґрунтованого збагачення необхідно запровадити складний комплекс заходів. Головними об'єктами боротьби можуть бути необґрунтовані, незаконні доходи або джерела цих доходів.

Відносно швидку віддачу можна отримати від заходів, спрямованих на ефективний контроль доходів, добробуту та видатків політиків і держслужбовців, а також усіх пов'язаних із ними осіб. Для цього, зокрема, слід залучити на керівні посади Національного агентства з питань запобігання корупції іноземних фахівців, можливо з української діаспори, з досвідом роботи у відповідній сфері та незаплямованою репутацією. Те ж саме стосується призначення аудиторів Національного антикорупційного бюро. Повноваження цього органу у сфері негласних слідчих дій мають бути розширені, зокрема через надання права на самостійне прослуховування.

На додаток до вже створених антикорупційних органів необхідно створити антикорупційний суд та хоча б у перші 5–7 років роботи комплектувати його іноземними фахівцями. Вищу раду правосуддя доцільно наполовину формувати з числа іноземних фахівців, аби сприяти поширенню західних стандартів суддівської етики.

Також слід надати народу можливості власного контролю за необґрунтованим збагаченням політиків і держслужбовців. Необхідно запровадити практику часткових виборів до Верховної ради та місцевих рад народних депутатів, аби вони оновлювали свій склад на третину кожні 1,5 роки. Вибори мають відбуватися лише за відкритими списками. Потрібно створити реально працюючі механізми відкликання або імпічменту високопосадовців, включаючи депутатів, суддів, прокурорів та президента. Слід запровадити відносно простий механізм ініціювання громадянами референдумів. Доцільно суттєво обмежити недоторканність народних депутатів.

В середньостроковій перспективі ефективною може виявитися боротьба з джерелами необґрунтованих, незаконних доходів. Зокрема, важливо скоротити сфери економіки, де формується корупційна рента. Потрібна детінізація економіки на основі дерегуляції та легалізації деяких видів тіньової діяльності

(ігорний бізнес, можливо проституція та ін.). Необхідно заблокувати офшорні схеми та інші механізми відмивання тіньових доходів та хабарів. Слід забезпечити ефективний захист прав власності задля подолання в Україні рейдерства та пов'язаних із ним корупційних відносин.

Управління стратегічними та економічно перспективними державними підприємствами доцільно тимчасово довірити авторитетним іноземним компаніям. Інші підприємства слід або законсервувати, або передати у довгострокову оренду. Необхідно навести лад у землекористуванні та використанні надр, дохід від котрих має спрямовуватися на користь народу, а не олігархів чи корумпованих чиновників.

Державні закупівлі слід по можливості скоротити або передати у ведення відповідних міжнародних організацій. Решта закупівель мають відбуватися за прозорою системою ProZorro. Митницю та податкову доцільно передати на 5–7 років в управління іноземним структурам (наприклад, митницям та податковим розвинених країн ЄС) із подальшою передачею Україні розроблених цими структурами механізмів та процедур роботи, а також підготовлених кадрів.

Не менш важливим напрямом протидії незаконному та необґрунтованому збагаченню є всеосяжна дерегуляція економіки. По-перше, необхідно скорочувати регулятивні функції держави в економіці. По-друге, там, де скорочення неможливе, слід переходити до автоматично діючих регуляторів та позбавлятися дискреційного регулювання.

Вочевидь боротьба з необґрунтованими, незаконними доходами та з джерелами цих доходів зачіпає інтереси окремих потужних фінансово-промислових груп, деяких підприємців нижчого рівня, корумпованих політиків та державних службовців. Тому для впровадження запропонованих реформ потрібен тиск на владу з боку громадянського суспільства. Оскільки в Україні воно поки що не достатньо впливове, тимчасовою допомогою може стати тиск з боку окремих країн Заходу та міжнародних фінансових інституцій. Проте в довгостроковій перспективі лише наявність в нашій державі потужного громадянського суспільства може стати запорукою подолання механізмів необґрунтованого збагачення та розбудови правової економіки.

MATERIÁLY
XIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ
KONFERENCE
«DNY VĚDY - 2017»

22 - 30 března 2017 г.

Volume 2
Politika
Ekonomika
Veřejná správa

Praha
Publishing House «Education and Science»
2017

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 Б, Dnepropetrovsk

Materiály
XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference
«Dny vědy - 2017», Volume 2 : Veřejná správa . Ekonomika . Politika . Praha.
Publishing House «Education and Science» -108 s.

Šéfredaktor: Prof. JUDr Zdenák Černák

Náměstek hlavního redaktora: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníčková

**Materiály XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference ,
«Dny vědy - 2017», 22 - 30 března 2017 r. on Veřejná správa .
Ekonomika . Politika .**

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 50 Kč

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2017

© Publishing House «Education and Science», 2017